

ריבלין. עצם הפרסום
הוא בגדר חתירה
תחת הדמוקרטיה
צילום: פלאש 90

מעשה מגונה בציבור

ישנם מקרים שבהם חופש הביטוי עלול
להביא לפגיעה קשה באינטרס ציבורי מרכזי
• הצגתם של הנשיא, שרי ממשלה ומפכ"ל
המשטרה במדי אס-אס היא אחד מהם

19

שנה לאחר שהובהר למה
עלולה לגרום הצגת תצלומי
של מנהיגי ישראלי במדים
נאציים, פורסמו השבוע ברשת תמונות
של נשיא המדינה ראובן ריבלין, השרים
יאיר לפיד וציפי לבני, ומפכ"ל המשטרה
יוחנן דנינו, כשהם לבושים כביכול
במדי אס-אס וסמלי צלב הקרס מעטרים
את שרוולי מעיליהם. בצד התמונות,
שפורסמו בדף פייסבוק פיקטיבי בשם
"נתן זועבי", הוצגו הנשיא, השרים
והמפכ"ל כ"אנטישמים שמתנגדים
למדינה יהודית בארץ ישראל" וזאת על
רקע התנגדותם המוצהרת - לפחות של
הנשיא והשרים - לחוק הלאום.
מעבר לסלידה שהפרסום מעורר במישור
הציבורי, כמו גם בלבם של כל אדם סביר,
נשאלת השאלה אם יש בביצוע עבירה פלילית
שעשויה להביא לנקיטת הליכים נגד המפרסם,
ולהרתעתם של דומיו מלחזור על מעשים

אדם בחברה חופשית לפרסם מידע ולהביע
את דעותיו והשקפותיו כאוות נפשו, כמו גם
להיחשף לביטויים המתפרסמים ומובעים על
ידי אחרים.

חופש הביטוי, כך נפסק אצלנו, "ניצב
בראש החירויות שעליהן מבוססת
דמוקרטיה", ומהווה "זכות עלאית". הוא
נתפס כנשמת אפה של הדמוקרטיה וכציפור
נפשה. הוא הוכר כערך מרכזי שבלעדיו
חברה חופשית אינה יכולה להתקיים וכסם
החיים של הדמוקרטיה. לפיכך מקובל
לראות בזכות זו כמי שמשתרעת על כל
ביטוי: פוליטי, ספרותי, מסחרי או אחר.

חופש הביטוי מתבסס על שלוש הצדקות
עיקריות. ההצדקה הראשונה מתייחסת לחיפוש
האמת. היא גורסת כי ביטויים - הן ביטויי
אמת והן ביטויי שקר - תורמים לחשיפת
האמת ולידיעתה. ההתמודדות בין טיעוני אמת
לבין טיעוני שקר מסייעת לגילוי האמת. שוק
רעיונות חופשי משרת תכלית זו.

ההצדקה השנייה של חופש הביטוי נוגעת
להגשמתו העצמית של הפרט. החלפה חופשית
של מידע ורעיונות מאפשרת לפרט לבחור בין
עמדות ודרכי חיים שונות, ולגבש העדפות
מושכלות. חופש הביטוי אף מאפשר לאדם
להגשים את עצמו על ידי מתן ביטוי לעצמו.

עניינה של ההצדקה השלישית הוא בקשר
ההדוק בינו לבין משטר דמוקרטי. לחופש
הביטוי תפקיד מרכזי בחיפוש הציבורי אחר
האמת, בהשתתפות בבחירות לשם הכרעת
רוב ובפיקוח על התנהלותם של נבחרי ועובדי
ציבור.

עם זאת, עצם העובדה שביטוי מסוים נכלל
במסגרת הזכות האמורה אין משמעותה שהוא
יהיה מוגן בכל הנסיבות ושלא ניתן יהיה
להגבילו בשל אינטרסים מתחרים. כך, למשל,

האיסורים הקבועים בחוק על איסור הסתה
ל אלימות או על העלבת עובד ציבור פוגעים
בחופש הביטוי. הם עושים זאת בשמם של
אינטרסים שיש להעדיפם בנסיבות המתאימות
על חופש הביטוי, כמו ביטחונם של אנשי
ציבור ויכולתם למלא את תפקידיהם באופן
חופשי. האתגר של רשויות החוק בבואן לאכוף
הוראות אלה בדמוקרטיה ליברלית הוא לייחד
את השימוש בהן למקרים המתאימים לכך.
מדובר במקרים שבהם מימוש הזכות לחופש
ביטוי יביא קרוב לוודאי לפגיעה קשה באינטרס
ציבורי מרכזי.

פרסום תמונותיהם של הנשיא, השרים
והמפכ"ל במדי אס-אס נראה כמקרה מתאים
לאכיפה כזו. לפרסום זה אין דבר עם טיעון
האמת. כפי שכתב השופט שמעון אגרנט בפסק
דין "קול העם" המפורסם, גם מי שדוגלים
במתן הגנה קפדנית לחופש הביטוי לא יפרשו
אותה על אדם הצועק "שריפה" באולם תיאטרון
מלא עד אפס מקום ביודעו שהדבר אינו אמת.
פרסום כזה גם אינו תורם דבר ליכולתם של בני
החברה לגבש העדפות מושכלות אשר יגשימו
את רווחתם.

אך מעל לכל: פרסום מגונה שכזה, אשר
מבקש להציג נבחרי ציבור - בשל דעות
שהביעו בעניין הנמצא על סדר היום הציבורי
- כרוצחיו של העם היהודי, חותר מתחת
לרעיון הדמוקרטי של התוויית דרכה של
המדינה על ידי מי שנבחרו לכך בבחירות
חופשיות. ההיסטוריה, למרבה הצער, כבר
לימדה שפרסומים כאלה עלולים גם להביא
בסופו של דבר לסיום דרכו של מנהיג נבחר
בקליעים ולא בפתקים. ❖

הכותב הוא בעל משרד עורכי דין
המתמחה בליטיגציה פלילית, מינהלית
ואזרחית ובתחום דיני תקשורת